

ရခိုင်ကဗျာ စစ်တမ်း

အနီးအကမ်း၊ အဝေးအလှမ်း၊ အမြည်းအစမ်း(၁)

နိဒါန်း

“ကဗျာကျောက်တောင်နံရံကြီးက
အကျွန်အထက်မာ ထီးထီးမားမား စီးမိုးထား
အကျွန်ကား သူ့အောက်နား
မုန်လာရွက်လိုက်ကောင်လေး
ကြောက်ဖူးတုန်ဖို့ ကောင်းရေအဖြစ်”
John Keats (1795-1821)

ရိုးမတောင်ကြီးကို အကျွန်မော်ကြည့်လိုက်တေ။ တိမ်နာင့်တောင်ခိုးအုံ့ဆိုင်းမှိုင်းရီ။
ဝီဝီဝါးဝါးတောင်ထိပ်မဟီ၊ အကျွန်က တောင်ခြီမာ မိုဟင်းခူးနီရ။ အပါးက တောင်ပူစာ
ချေတစ်လုံးထက်တက်ပျာ လှမ်းကြည့်ရေ။ မျှော်လင့်ချက်တိ တထွီးတသီးနာင့်။ မြင်ကွင်းက မုန်မုန်ရီရီ။
တောင်ပူစာချေထက်က ဆင်းပျာကြည့်ခါမှ တောင်ပူစာက တောင်ပူစာမဟုတ်။ အုတ်ပုံကို
ညောင်ပင်ကြီးမျိုထားလို့ နှစ်ချီပျာ တောင်ပူစာချေပိုင်ဖြစ်နီစွာ။

အကျွန်ရင်မှာ စူးစူးယုယုခံစားလိုက်ရရေ။

အင်း.....ထပ်တူဗျာယေ။

ရခိုင်ကဗျာတောင်ကြီးကို လှမ်းမျှော်ကြည့်ကေ ရင်မောရေ။ ရခိုင်စာပီသမိုင်း မဟီသီး။
ရခိုင်ကဗျာသမိုင်း ဝီလာဝီး။ အကျွန်ရိုက် ရခိုင်ကဗျာစစ်တမ်းတစောင်ရီးချင်စွာ။ ပစ်မှတ်မဟီဘဲ
ပစ်ရဖို့ပုံမျိုး။ ပစ်မှတ်မဟီလား ဟိရေ။ ထင်းထင်းပြက်ပြက်မမြင်ရ။ ယေဇနာင့် ပစ်ဖို့လက်ကမဝံ့မရဲ။
ပစ်ချိန်တန်လို့မပစ်လိုက်ရ။ အခါနှောင်းမှ ထွက်လာရေ အစစ်တမ်းကို “ရခိုင်ကဗျာစစ်တမ်း” အစား
“ရခိုင်ကဗျာစစ်တမ်း (အနီးအကမ်း၊ အဝေးအလှမ်း၊ အမြည်းအစမ်း)” လို့ရာ....ခေါ်လိုက်ရရေ။
နားလည်ပီးပါ။

၁။ ဂန္ထဝင်စာပီ

၁.၁ အပြောက အယင်၊ အရိုးကနောက်

“အသံ” ရေဘာသာစကားစု အခြီခံဖြစ်ပါရေ။ ယင်းအသံတိကို
သင်္ကေတပြုလို့ပြောကတ်ဆိုကတ် ဆက်သွယ်ကတ်တေ။ ယေဇနာင့် ဘာသာစကားကို
အသံသင်္ကေတစနစ် (System of Vocal Symbols) လို့ ဆိုကတ်တေ။

အသံသင်္ကေတမှာ အဓိပ္ပါယ်ဟိရေ။ ယင်းအဓိပ္ပါယ်ကို လူ့အဖွဲ့အစည်းတခုရေ နှစ်ပရိစ္ဆေဒ အကြာကြီး ညှိနှိုင်းတည်ဆောက်ယူခရရေ။ လိုအပ်ချက်အရ စကားသံကိုအခြံခံပျာ အကွရာကို မှာဖွေကတ်တေ။ အရီးဘာသာစကား (Written Language) ကိုထွင်လာကတ်တေ။

အပြန်အလှန်နားလည်ခြင်း၊ အဓိပ္ပါယ်ဟိခြင်း၊ အဓိပ္ပါယ်သိခြင်းရေ အပြော၊ အရီးဘာသာစကား အဓိကလိုအပ်ချက်ဖြစ်တေအတွက် အသုံးပြုဖြစ်စဉ် (Process) တလျှောက်လုံး ယင်းဘာသာစကားရေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ဆန်းသစ်နိုင်ရေ။ ယေဒါလေ့ လောကဓမ္မနိယာမကို ကျော်လို့မရ။ အချိန်ကာလ၊ နိရာဌာန်ကိုလိုက်ပြီးကေ (၁) အသံပြောင်းမှု (၂) အသံထွက်ပြောင်းမှု (၃) အဓိပ္ပါယ်ပြောင်းမှု (၄) သဒ္ဒါပြောင်းမှုဟိရေ။ အပြောဘာသာစကားရေ အရီးဘာသာစကားထက်ပိုစောရေ။ အပြောဘာသာစကားကမူလ၊ အရီးဘာသာ စကားက တစ်ဆင့်ခံဖြစ်တေ။

ခွင့်လွှတ်ပါ။ အေပိုင် “ရက္ခယေမှ မဏ္ဍိုင်လေ” လို့ပြည်တည်နီစွာက အကျွန်ရဲ့စာပီသမားတိရင်မှာ ခုလုခုလု တင်နီရေ (၁) ဒေသအလိုက် စကားသံကွဲမှု (၂)စကားသံကွဲမှုကို အခြံခံပျာဖြစ်နီရေ သတ်ပုံပြဿနာ (၃) ဖြစ်စဉ်ကိုမျက်မြီပြတ်တေ အလိုက်သင့်အမြင်မှားမှုတိနှင့် စွန့်လွှတ်ရဖို့စွာကို နှမြောတသဖြစ်ပျာ မျိုးလိုက်နီရေ အသီကောင်ထက်က ဇကန်းပိုင် ကြုံရရေအဖြစ်မျိုးခံစားရစွာကို အယိုင်းသင့်ရေခါ ဆွေးနွေးနိုင်အောင်လို့ပြောနီရစွာ ဖြစ်ပါရေ။

၁.၂ ရခိုင်ဘာသာစကား၊ ရခိုင်စာပီ မြန်မာစကား၊ မြန်မာစာပီ

ရခိုင်မာ AD (၄) ရာစု ဝေသာလီကျောက်လိုကား (AD ၃၃၀-၉၅၇) ကပင်စာအရီးအသား ဟိနီခပါပျာ။ (U San Tha Aung: Arakanese Script: Its Origin and Evolution)။ လေးမြို့ခေတ် (AD ၉၅၇-၁၄၃၀) မာ ရက္ခဝဏ္ဏအက္ခရာနှင့် စာရီးကတ်ခရေ။ အေနိ ရခိုင်စကားအတိုင်းပြောကတ်တေလို့ဆိုပါရေ။

လေးမြို့ခေတ်ကျောက်စာ နှင့် ပုဂံခေတ် ကျောက်စာရို့ကို နှိုင်းကြည့်ပျာ သုတေသီမစွတာတေလာက အေပိုင်ဆိုပါရေ။

“ရခိုင်ဘာသာရေ မြန်မာဘာသာနှင့် အသံထွက်အများကြီးခြားနားမှုဟိကြောင်း ရခိုင်စကားကပိုမို ရှိကျပြီးကေ စကားသံနှင့် စာလုံးပေါင်းရို့ ပိုမိုဆီလျော်မှုဟိကြောင်း၊ လွန်ခရေ နှစ်ပေါင်းတစ်ထောင်ခန့်က ဘာသာစကားကိုအက္ခရာတင်ရီးသားခြင်းမပြုခင်က ရခိုင်စကားသံရေ မြန်မာ (ဗမာ) စကားသံနှင့် ဆင်တူလိမ့်မေလို့ ထင်မြင်ရကြောင်း (L.F. Taylor: The Dialect of Burmese) စာတမ်းမှာဆိုပါရေ။ ဆရာကြီး (ဦး) မောင်စံဖော်ကလေ့သော့ယင်းအဆိုကိုထောက်ခံပျာ “အကျွန်ရို့ပါးမာ မြောက်ဦးခေတ်နှင့် ရိုးမအရှိဖက်က အင်းဝခေတ်၊ တောင်ငူခေတ်ရို့ရေ ခေတ်ပြိုင်တိ ဖြစ်ကတ်ပါရေ။ ယင်းအချိန်မှာပေါ်ပေါက်ခရေ ရခိုင်စာဆို၊ ဗမာစာဆိုတိနှင့် ရှင်ဘုရင် အချင်းချင်း ပါးကတ္တေ သဝဏ်လွှာရို့ကိုကြည့်ကေ ဂန္ထဝင်မြန်မာစာရေ ရခိုင်၊ ဗမာ နှစ်တိုင်စလုံး အသုံးပြုရေစာ ဖြစ်ကြောင်းတို့ရပါရေ။ စာလုံးပေါင်းကျခါ အဓိပ္ပါယ်တူစကားလုံးရို့ကို အသံထွက်မှု တူဒါလေ့

အတူစာလုံးပေါင်းကတ်ပါရေ။ အသံထွက်မတူဆိုစွာက ဗျည်းစကားသံနှင့် သရစကားသံရှိကို ထုတ်လုပ်ပုံ မတူလို့ဖြစ်ပါရေ” လို့တူစွာမတူစွာကို စိစစ်ပြပါရေ။ (မောင်စံဖော် ရခိုင်စကားသံနှင့် စာလုံးပေါင်း)

ဒေပြဿနာတိရေ လွန်ခရေ နှစ်ပေါင်း (၅၀) လောက်ကပင်ဖြစ်နိုင်ရေ ပြဿနာပါ။ မူလအစကိုဆွဲထုတ်ကေ လွန်ခရေ နှစ်ပေါင်း (၁၉၀-၂၀၀) လောက်က စတင်ဖြစ်လာရေ ပြဿနာလို့ အတတ်ပြောနိုင်ပါရေ။ ၁၉၅၅-၅၆ ခုနှစ်မှာ ဘာသာဗေဒပညာရှင် ဦးတင်လှက “ရခိုင်လူမျိုးတို့၌ မွန်လူမျိုး၊ ရှမ်းလူမျိုးတို့ကဲ့သို့ စာပေအရေးအသား သီးခြားမရှိတော့ပေ။ မြန်မာအက္ခရာများကို အသုံးပြု၍ မြန်မာစာအရေးအသားအတိုင်းပင် ရေးသားနေကြသည်။ ဖတ်သောအခါ ပြောသောအခါတွင်သာ ရခိုင်အသံဖြင့်ဖတ်ကြ၊ ပြောကြခြင်းဖြစ်သည်” လို့ပြောလှပါရေ။ (ဦးတင်လှ၊ ရခိုင်သံဆောင်းပါး၊ ရခိုင်တန်ဆောင်မဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၅၅-၁၉၅၆)။

ဇာပင်ပြောပြော ယင်းထောက်ပြချက်ကပင် အကျွန်ုပ်တို့ကို တပ်လှန့်နှိုးလိုက်စွာဖြစ်ပြီးကေ ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်ကို အမြင်သစ်နှင့်ပြန်ပျာ ချဉ်းကပ်အဖြေထုတ်ဖို့၊ မှန်ကန်ရေအမျိုးသားရေလုပ်နည်းလုပ်ဟန်နှင့် လမ်းသစ်ကိုလျှောက်ကတ်ဖို့လိုအပ်နီပျာဆိုစွာ မီးမောင်းထိုးပြ လိုက်စွာလို့ခံယူပါရေ။ ဦးတင်လှ မတိုင်ခင် (၁၈၁၁) ခုနှစ်ကပင် သုတေသီ (J.Leyden) ကယင်းပြဿနာနှင့် ပတ်သက်ပြီးကေ အေပိုင်ပြောပါရေ။

“The Rukheng race is admitted to be of the same racial stock as the Burmas or Birmans, and is understood to have greatly preceded that nation in civilization. The Burmas, indeed, derive their own origin from the Rukheng, whom they generally dominate Burma Kyi, or the great Barmas, and they consider the Rukheng as the most ancient and original dialect of the Burma Language.” (Leyden. J: On the language and Literature of the Indo-China Nations) ASIATIC RESEARCHERS, Vol. X, 1811)

ယှင်းနီပါရေ။ ရခိုင်ဆိုက ဇာ၊ မြန်မာဆိုစွာက ဇာ၊ ဇာကရိုးကျရေ မူလရင်းမြစ်ဘာသာစကားဖြစ်တေဆိုစွာ သုတေသီ ဂျေလီ(ယံ)ဒန် (J.Leyden) ရေ ရခိုင်၊ မြန်မာ ကျောက်စာတိအရ (to judge by the spelling of the oldest stone inscriptions) ပြောစွာဖြစ်ပါရေ။ သုတေသီ ဂျေလီ(ယံ) ဒန်ပြောစွာ ဟုတ်မဟုတ်လက်လှမ်းမီရေ ရိုးကျောက်စာတိကို စိကေကြည့်ပါမေ။

ရိုး/ဟိ။ ။ **ရခိုင်** “မဟိကြဆိုဝ်၍” (ဘူးတောင်းကွဲ ကျောက်စာ၊ ၁၄၅၂ အေဒီ)။

“ဥစ္စာဟိလျက်” (ဗုဒ္ဓဂါယာ၊ မဟာဗောဓိ ကျောက်စာ၊ ၁၂၉၅ အေဒီ)။

“ငါနာင့်တူသူလူတွင်မဟိ” (လောင်းကြက်တောင်မော်ကျောက်စာ၊ ၁၁၂၃ အေဒီ)။

မြန်မာ “အချင်းချင်းအမျက်တစ်မဟိ” (သီဃ်သူသမီးကျောက်စာ ၁၂၆၆ အေဒီ)။

“မြက်နရိယံကြည်ဟိရာ” (အစောလတ်မောင်နံကျောက်စာ ၁၂၇၀ အေဒီ)

ယင်းကိုထောက်ကော လေးမြို့ခေတ်နှင့် ပုဂံခေတ်ရှိ မာ ရခိုင်နှင့်မြန်မာရေး "ဟိ" ကိုအတူတူ သုံးခက်တော။ ရခိုင်က ဂုထိဆက်သုံးရေး။ မြန်မာက အဂ္ဂ "ဟိ" အစား "ရီ" အသံထွက်ယှိ) လို့ ပြောင်းသုံးစွာကိုတွဲရပါရေး။

စာရေး/စာရီး ။ ။ ရခိုင်တိ ဂုထိစာရီး (စာရီး) လို့ပြောဆိုနီကတ်တေပိုင် ပုဂံခေတ်မာလေ့ စာရီးလို့ပင်ပြောကတ်ပါရေး။ "နိဒါန်းဇာလေတစ်ထွမ်ရီဇ" (နိဒါန်းစာလေ့ တစ်ကျမ်းရီဇ) (ပေါ်တော်မူဘုရားကျောက်စာ၊ ခုနှစ်မသိ)၊ စာရိယံသောသုကြွယ်" (စာရီးသောသုကြွယ်) (ငါမ် ကျည်သင်ကျောက်စာ၊ မြန်မာ ၅၁၃-ခု)

ပုဂံခေတ်က ကျောက်စာတိမာ ရခိုင်အသံထွက်နှင့် ရခိုင်စာလုံးပေါင်းတိ မကန်မကန်တွဲရပါရေး။ ပုဂံမှာရခိုင်တိနီကတ်လီလာလို့ ထင်ရပါရေး။ ယေကောလေ့စကားလုံးအသုံးအနှုန်းတူရုံလောက် နှင့်တူရေလို့ပြောလို့မရပါ။ သဒ္ဒါပေဒဆိုင်ရာ ရှုဒေါင့်စုံက စိစစ်သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ရဖို့ ဟိပါသီးရေး။ အေစစ်တမ်းနှင့် မဆိုင်လို့ရပ်ကတ်ပါမေ။

ပုဂံကျောက်စာ

ရခိုင်အသံထွက်

တ္ထယံရှုပ်ပုရာကာ	(အေဒ္ဒါဘုရားကား)	(မြစေတီကျောက်စာ၊ မြန်မာ-၄၇၄)
အဖူရစိယံ	(ဖူးရစိ)	(မြစေတီကျောက်စာ၊ မြန်မာ-၄၇၄)
ပိယဇဒ်	(ပီးဇ)	(မြစေတီကျောက်စာ၊ မြန်မာ-၄၇၄)
ဩက်မိရအာ	(အောက်မိရကား)	(မြစေတီကျောက်စာ၊ မြန်မာ-၄၇၄)
သက်သိယံ	(သက်သိ)	(စခိပုနာကျောက်စာ၊ ၅၃၀)
ကြီးမုံ	(ကြီးမုံ)	(သူဌေးမုခ်ဂူဘုရား၊ ၅၅၉)
လှူခသော	(လှူခသော)	(ငါပေါင်သင်ကျောက်စာ၊ ၅၃၇)
စာတိ	(စာတိ)	(သူဌေးမုခ်ဂူဘုရား၊ ၅၅၉)
ဟုတ္တေ	(ဟုတ်တေ)	(ဇေယျရာဇိဘုရား၊ ၅၅၈)
ရိယံကန်ရိယံတွင်တန်ထာ	(ရိကန်ရိတွင်းတန်ထား)	(သင်ကြီးညောင်ခပ်၊ ၅၆၉)
ကြိယံဆိမိတိုင်	(ကြီးဆိမီးတိုင်)	(ပုဂံပြတိုက် အမှတ် ၈၂၊ ၅၇၃)

ပုဂံခေတ် မြန်မာအက္ခရာနှင့် အစောဆုံးတွဲရရေ "မြစေတီကျောက်စာ (ခ) ရာဇာကုမာရကျောက်စာ (၄၇၄-ခု) ထက် လေးမြို့ခေတ်မာတွဲရမျှ ကျောက်စာတိအရ "မင်းရင်းဖြူဆင်းတုဓမ္မခံစာ" (၁၀၉-ခု)က နှစ်ပေါင်း (၃၆၅) နှစ်စောပါရေး။ "နန်းကျားမတ်တပ်ရပ်တောင်မူဘုရားပလ္လင်စာ" (၄၅၁-ခု) နှစ်ပေါင်း (၂၃) နှစ်စောပါရေး။ "ဘူးကွဲတောင်ဘုရားကျောက်စာ" (၄၅၂-ခု) က (၂၂) နှစ်စောပါရေး။

ပုံကံခေတ် (AD ၁၀၄၄-၁၂၈၇) နှင့် လေးမြို့ခေတ် (AD 957-1430) ကခေတ်ပြိုင်ပါ။ လေးမြို့ခေတ် အသံထွက်နှင့် စာလုံးပေါင်းတို့ကို စာရှည်လတ်မေလို့မတင်ပြပါ။ (ရှိဟောင်းကျောက်စာနှင့်သမိုင်းပညာသျှင် ဦးဦးသာထွန်း စီစဉ်ရေး “ရှေးဟောင်းရခိုင် ကျောက်စာများ” မာကြည့်နိုင်ပါရေ)

အေပိုင်တင်ပြနိုင်ရစွာက ဘုံသုံးစာရေ အသုစာလေ။ အပိုင်ဘုံသုံးဖြစ်လာလေဆိုစွာ ခြံရာကောက်နိုင်စီမံပါ။ သုတေသီဂျေလီ(ယ)ဒန်ဒုကောက်ချက် ဟုတ်မဟုတ်ဆန်းစစ်ပြီးကေ အကျွန်ရို့ဗာသာ အကျွန်ရို့ စိတ်သန့်သန့်နှင့် နှလုံးဒုံးဒုံးချပျာ ရှိခရီးဆက်ဖို့လိုပါရေ။ အေမာအရေးကြီးရေ အချက်တချက်က အကျွန်ရို့ ဘိုးဘီးဘီဘင်ပညာသျှင်ရို့ ရိုးခရေစာတိစွာ အဂုခေတ်ပြောစကားနှင့် စာလုံးပေါင်းနှင့် ပြောင်းရွှေ့တတ်တေ နိယာမအရစိကေ စီးလီယောင်ထင်ရကေလေ့ အကျွန်ရို့ကိုပိုင် စာတိပင်ဖြစ်တေဆိုရေ အချက်ကို လက်ခံနိုင်ကတ်ဖို့ ထင်ပါရေ။ ယင်းအချိန်က အပြဿနာ လဲမဟိခပါ။ ခေတ်တိက ပြောင်းလဲလားခ ပါယာ။ နှစ်ပေါင်း (၂၀၀) ကျော်ကြာရေကာလမာ အကျွန်ရို့စကားသံတိရေ မိမစစ်၊ ဖမစစ်ဖြစ်လာရပါရေ။ ဘာသာစကားဖွ နိယာမအရပြောင်းလဲရွှေ့လျောလာရေသဘောထက် ပိုထူးရေလိုပြောနိုင်ဖို့ထင်ပါရေ။

ဂျပန်ဘာသာဗေဒပညာသျှင် “မိကိုကာအိုဆာဟိတို” က “အချေတိရာမိခင်ဘာသာစကား ကိုမပြောကေ ဘာသာစကားဖွ ရှင်သန်နိုင်မှုရေ ပျက်သုဉ်းလားရေ” လို့ဆိုပါရေ။ မိခင်ဘာသာစကား ရှာယူသိုမှီခြင်း (Native Language Acquisition) အယူအဆကို ပါမောက္ခ အိုဆာဟိတိုက တင်ပြစွာ ဖြစ်ပါရေ။ သူ့အဆိုအရ အချေတိရေ မိခင်စကားကိုရှာယူသိုမှီးရရေ။ ယင်းရှာယူသိုမှီးရေဖြစ်စဉ် ရပ်လခစွာနှင့် မိခင်ဘာသာစကားဖွ ကူးဆက်မှုမှာ ကွင်းဆက် (Chain of Transmission) ပြတ်တောက်လားခယာ” လို့ဆိုပါရေ။ ဂျာမန်ဘာသာဗေဒ ပညာသျှင် ပါမောက္ခ မိုက်ကယ်အီခရော့က ကမ္ဘာမှာပြောနိုင်ကတ်တေ ဘာသာစကားပေါင်း (၆၇၆၀)တိရေ။ ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်မာ (၃၀၀) လောက်ရာ အသက်ရှင်ကျန်ခဖို့လို့ တွက်ပြပါရေ။ (မောင်စူးစမ်း၊ ဘာသာစကား၊ သက်ရှိဝန်းကျင်ဖွဲ့စည်းပုံယိုင်လဲခြင်း၊ နွယ်နီမဂ္ဂဇင်း၊ ဇပြီ)။

အဂု ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မာနီရေ ရခိုင်တိရေ ဒေအဖြစ်ဆိုးကိုကြိုနိုင်ကတ်ပါရေ။ ယင်းရခိုင်ပြီးကေ ဒေက ရခိုင်လာပါဖို့။ ယေကေ အကျွန်ရို့အလုပ်ကတ်ဖို့လဲ။ တစ်နည်းရာဟိပါရေ။ ဘုံစာကိုဖတ်ပျာ အသိကောင်ထက်က ဇကန်းပိုင် မျှောလိုက်မနီဘဲ ရခိုင်အပြောအခြံခရေ ရခိုင်စာဆန်းသစ်လာရေး ကြိုးစားလုပ်ဆောင်ကတ်ရပါဖို့။ ရခိုင်စာပီ ဆန်းသစ်ဖွံ့ဖြိုးစီချင်ကေ အကျွန်ရို့အားထုတ်မှုသစ် (New Endeavour) တိလုပ်နိုင်ရပါဖို့။ အားထုတ်မှုသစ်တိကို အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ်ကာလ သုံးပါးအတွက် ဖြန့်ကြက်ဆောင်ရွက်ရပါဖို့။ အေမာ မျက်မှောက်စာပီသမားတိနှင့် မျိုးဆက်သစ်စာပီသမားတိ အရေးပါပါရေ။ မူလမျိုးမဟိပဲ မျိုးဆက်သစ်မဟိ။ မူလမျိုးဆိုစွာ အတိတ်ကအရင်းအမြစ်ကို ပြောစွာပါ။ အတိတ်က “မျိုး” ကိုဆက်ခံပျာ “ဆက်” ပြီးကေ “သစ်” လားရဖို့စွာပါ။ ယင်းချင့်ကို “ကြားမပြတ် တေသမိုင်းစဉ်” (Historical Continuity) လို့ခေါ်ပါဖို့။ အကျွန်ရို့စာပီရေ သိကတ်တေအတိုင်း ကြားပြတ်ခရေ။ ခါးပြတ်ခရေ။ ယေဇနာင့် ကျီးထောက် ကျီးထောက် (Limp) ဖြစ်နိုင်ရေ။

ကြားပြတ်အက်ထဲကို အထွေထွေအပြားပြား အသံတိ၊ စာလုံးပေါင်းတိ၊ အသုံးအနှုန်းတိ၊ ယဉ်ကျေးမှုတိ စီးဝင်လာရေ။ ပုတ်ကြားကေ နွားချိုးဝင်ရေ လို့ပြောနိုင်တော့မလား။

ဘာသာဗေဒစွဲ ပြောင်းလဲတတ်တော့ နိယာမသဘောကို ဓမ္မဓိဌာန်ကျကျ ရှုကြည့်လေ့လာမှု (Objective Observation) အားနည်းကေ တစ်စစ မသိမသာပြောင်းလွဲ ဖြစ်ထွန်းလာခြင်း (Evolution) သဘောကို မငုံမိနိုင်ပါ။ ယင်းမငုံမိကေ လွတ်လပ်မှု (Liberty) နှင့် ထိန်းချုပ်မှု (Restraint) သဘောအရ သမူဟဖြစ်စီရေ တိုးတက်ဆန်းသစ်မှု Paradoxically Improvement ကိုအပိုင်လက်ခံနိုင်ပါဖို့လဲ။

စကားဆစ်ကျလို့ပြောကြည့်ပါမေ။ အခု အကျွန်ရို့စာပီသမားတိမာ စာလုံးပေါင်းကွဲစွာကို စာပီနယ်တစ်ခုလုံး ကျုံးပျာ အခြင်းများ ပြဿနာလုပ်နိုင်တတ်စွာတိကို စို့ခပ်ဖို့ကောင်းယောင် တွံနီရပါရေ။ ယင်းချင့်စွာ အေသဘောတိကို ပေါ့ပေါ့ဆဆမိလျော့ကတ်လို့ ဖြစ်ပါရေ။ “ရွှီ” ဆိုရေစာလုံးပေါင်းရေ “ရွှီ” ဖြစ်လာဖို့အတွက် ကာလနှစ်ပေါင်း (၁၂၆) နှစ်ကို အရွှီရွှီဖြတ်သန်းလာရပါရေ။ သက္ကရာဇ် (၆၅၇)ကရီးထိုးရေ “မင်းထီးကျောက်စာ” မာ “ရှယ်ပန်ငယ်ပန်” လို့ရွှီထိုးခရေ။ သက္ကရာဇ်(၇၈၅) ကရီးထိုးခရေ “ကျောက်တော်ဘုရားကျောက်စာ” မာကျခါ “ရွှီလိုရွှီတက်” လို့ စာလုံးပေါင်းပြောင်းလာရေ။ အခု အကျွန်ရို့က “ရွှေ” လို့ပြောနိုင်တိ၊ ပေါင်းနိုင်တိပျာ။ မသိမသာ တရွှီရွှီပြောင်းလဲတတ်တေသဘောပါ။ ကောင်းစွာလေ့ဟိပါဖို့၊ ဆိုးစွာလေ့ဟိပါဖို့၊ အပင်ပြောပြော တရွှီရွှီပြောင်းလဲခြင်း (Evolution) ကိုဖွတ်ပြုခြင်း (Violation) လုပ်ကေ သဘာဝနိယာမတရား (Natural Law) ကိုခေါင်းနာင့်ဝင်ဆောင့်ပိုင် ဟိပါဖို့။ ကြိုက်တေဖြစ်စီ၊ မကြိုက်တေဖြစ်စီ ယဉ်ကျေးမှုဆိုစွာမာ တည်တံ့ခိုင်မြဲခြင်းသဘောနှင့် ပြောင်းလဲခြင်းသဘောတိ ဒွန်တွဲဟိနီရေ။ ပြောင်းလဲခြင်းဆိုစွာ မာတခါဖောက်ပြန်သွေဖီခြင်းနှင့် တိုးတက်ဆန်းသစ်ခြင်း သဘောဟိနီပါရေ။ ယင်းသဘောတိကို “ယောနိသောမနသီကာရ “နာင့်” “ဗဟို” တစ်ခုက ဗဟိုမဟိခင် (ရခိုင်ထုတ်မဂ္ဂဇင်းတိက) ထိန်းချုပ်ပျာ ကောင်းစွာတိကို တည်မြဲအောင်၊ ဆန်းသစ် အောင်ပြုစုပျိုးထောင်လားရဖို့လို့ သဘောရပါရေ။ ချုပ်လိုက်ကေ ရခိုင်အာ (Vocal Organ) ကထွက်တေစကားသံကို ရခိုင်လူအဖွဲ့အစည်းက လက်ခံထားရေ အက္ခရာနှင့် သင်္ကေတပြုရီးလိုက်တေစာရေ ရခိုင်စာဖြစ်ပါရေ။ ရခိုင်စကားသံကို ပီသအောင် သင်္ကေတ မပြုနိုင်ရေစာကို ရခိုင်စာလို့ မခေါ်နိုင်ပါ။ “အသံစည်း” ကသူ/ငါ ခွဲပျာ စည်းခြားလိုက်စွာဖြစ်ပါရေ။

(နတ်မြစ်-လှိုင်းပြာ)

စာကိုးစာရင်း

- ၁။ စန္ဒမာလာလင်္ကာရ၊ အသျှင်၊ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း
- ၂။ ဦးသာထွန်း၊ ဦး၊ ရှေးဟောင်းရခိုင်ကျောက်စာ
- ၃။ ရှေးဟောင်းမြန်မာကျောက်စာများ (တွဲ ၁၊ ၂၊ ၄)
- ၄။ စက္ကိန္ဒ၊ အသျှင်၊ ရခိုင်သဘာဝတေးကဗျာများ၊
- ၅။ ကျော်မင်းထင်၊ ရခိုင်ဘာသာစကားနှင့် ပုဂံခေတ်မြန်မာစာဆက်နွယ်မှု (ကွန်ပျူတာမှု)
- ၆။ မြန်မာကဗျာစာတမ်းများ၊ စာပေဗိမာန်
- ရ။ မြန်မာစာ ညွှန်ပေါင်း (ပတွဲ)

- ၈။ စံကျော်ထွန်း၊ ရခိုင်ကဗျာနှင့် ရခိုင်အတွေးအခေါ်
၉။ စံဖော်၊ မောင်၊ ကဗျာစည်းဝါးနှင့်အခြားဆောင်းပါးများ၊ ရှုမဝမဂ္ဂဇင်း
၁၀။ ခိုင်အောင်၊ မောင်၊ ခေတ်ပြိုင်ရခိုင်ကဗျာဖြစ်ပေါ်မှုစာတမ်း (ကွန်ပျူတာမူ)
၁၁။ ထွန်းမြင့်၊ ဦး၊ ဘာသာဗေဒ
၁၂။ ထွန်းရွှေ၊ ဦး၊ ကဗျာစွယ်စုံကျမ်းကြီး
၁၃။ မြဇင်၊ ကဗျာ နရီ နှင့် နိမိတ်ပုံ
၁၄။ သာနိုး၊ မောင်၊ ရစ်သင်(မ်) အကြောင်း
၁၅။ တင့်ဆွေ၊ ဦး၊ ကဗျာဖွဲ့နည်းနိသျည်း၊
၁၆။ LITERATURES, VOL. (1) TO (4),
INDIANA TEACHER'S EDITION.
၁၇။ THE JUNIOR CLASSICS (POETRY) VOL. TO,
P.F. COLIER & SON.

www.arakanlanguage.blogspot.com